ב: קרבן באחד באדר פרק ראשון שקלים העדה

קרבן העדה

שקליהן קודם הפסח: **כולה כאחת היא באה.** לצורך כל השלשה תרומות היו תורמין בר"ח ניסן ואף שלא היו בה ממקומות הרחוקים ליה לן בה שתורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות: **כדי לעשות פומבי לדבר.** לפרסם ולהודיע כי כתב הפסח תוכה להביא תרומה ממקום הקרוב לירושלם והרחוק כמקלת בעצרת והרחוק ביותר בחג אבל לתוך הקופות לא בא משקלי הרחוקים: **הן נקרא ולא נבעת.** אין אפשר לקרות פסוקים אלו בלא נעימה ורעדה: **לטובה.** לנדבת משכן לא הביאו כולם אלא כל נדיב לב הביאו: **לרעה.** במעשה עגל כתיב ויתפרקו כל העם: **לטובה.** במתן תורה כתיב ויוצא משה את העם ולא ילכו מעצמן: **לרעה.** בשילוח מרגלים ותקרבון אלי מעצמן: **אז ישיר משה.** וע"י התעוררות משה השירו גם בני ישראל: **לרעה.** בשילוח מרגלים ותשא כל העדה את קולם מעצמן: **אכן השכימו השחיתו.** כלומר גם האבות לפניה הוכיחן כזולא זה השחתה עשו בהשכמה והטוב לא עשו בהשכמה שגבי עגל כתיב וישכימו ממחרת וגבי נדבת המשכן כתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר ולא בהשכמה ממש: **אופיא.** לעמם ומנהגם של אומה זו: **נתבעין לעגל.** כשתבעו מהם זהב לעגל נתנו וכשתבעו למשכן נתנו: **הדא מתניתא.** פליגא על רבי בא דלכן נתנו למשכן כדי לכפר על מעשה עגל: **בפרשה זאת.** היא פרשת ויקחו לי תרומה: **מה שירצו יעשו.** לצרכי המשכן יהיה לפיה צורך שיהיה וגם כמה שהיו רוצים היו יכולים ליתן: **מה שירצו יעשו.** לצורך קרבן שהיו צריכין וכן מבקרי מומין היו לוקחין שכבן מתרומת הלשכה וכמה שהיו רוצים היו יכולים ליתן ובלבד שיהא יד כולם שוה: **תרומת אדנים לאדנים.** דוקא ולא לשאר דברים: **אף בפרשה הזאת.** והיא פרשת כי תשא: **הכל יוצאין בי"ד.** אפי' כרכים שהוא עיקר זמן קריאתה והא דתנן כרכים קורין בט"ו היינו אם רצו משא"כ עיירות אסורים לקרות בט"ו דכתיב ולא יעבור: **לא בא אלא ללמדך כו'.** כלומר ולא תיקשי לך א"כ דהכל יוצאין בי"ד בזמניהם ל"ל דבבבלי ר"פ מגילה אמרי' בזמניהם בא ללמד שזמנו של זה לא כזמנו של זה וקאמר הש"ס דלרבי חלבו בא ללמד שיכול לקרותן כאחד מהזמנים באדר ראשון או בשני ובמגילה פ"ק הגירסא לא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות בשני ואיכא לפרושי דה"ק בזמניהם אתי ללמד שלא יקראו אלא בזמנם דהיינו באדר שני והא ודאי דלרבי חלבו קשיא מתני' דתני בט"ו קורין את המגילה בכרכים דמשמע מינה דחיובא הוא שיקראו דוקא בט"ו א"נ הכי קשיא ליה דממתניתין משמע שאין קורין אלא באדר שני דומיא דלעיל: **הוון יתיבין.** והוה קשיא להו מתני' לר' חלבו: **פ"נ לא מסתבר אלא לשעבר אבל לבא לא.** וכ"פ הא דר"ח אינו אלא לשעבר אם קרא בכרכים בי"ד יצא אבל לכתחלה צריך לקרו' בט"ו ומתניתין איירי בלכתחילה: **ופריך והא תני מקום שנהגו לקרות שני ימים.** והיינו במקום שמסופקים אם הוא כרך או כפר ואמ"ל שהכל יוצאין בי"ד למה קורין שני ימים: **א"ל אף אנא סובר כן.** שאינו יוצא בי"ד: **ויאות.** בתמיה וכי שפיר קפרין דקאמר שאף הוא סובר כן. ל"א ויאות ושפיר קאמר ר"מ ולא קשיא מהך ברייתא: **שמא אין שומעין לו.** וכי מוחין בידו: **אם אומר אם כן.** שעיר שהוא ספק כרך אם קראו בי"ד שאסורין לקרות בט"ו עקרת זמן הכרכים בידך ולא ידענו שהוא ספק ובטלת תקנת חכמים שאמרו שהכרכים יקראו בט"ו לחלוק כבוד לא"י וכיון שאין מוחין בידן לא קשיא לרבי חלבו דלכך קורין שני ימים אע"פ שיצאו בקריאת י"ד כיון דלא אפשר: **מלות.** הנוהגות באדר שני כגון סדר פרשיות ומקרא מגילה ומתנות לאביונים: **שהן שוין בזה ובזה.** שבי"ד וט"ו שבראשון נמי אסור בהספד ובתענית: **לא אמר אלא הנהיג.** אבל אין מורין כן: **כותבין אדר הראשון ואדר השני.** כלומר ולא אמרינן לאדר ראשון שנה מיקרי אלא שניהן הן אדר וכותבין בשטרות אדר. אלא שבאדר ב' כותבין אדר תניין: **ר"א כותבין סי"ו.**

(ט)א"ל כולה כאחת היא באה ולמה אמרו בשלשה פרקים כדי לעשו' פומבי לדבר ר' יהודה בר פזי בשם רבי (א)הן נקרא ולא (י)נבעת. לטובה 1כל נדיב לב לרעה 2ויתפרקו כל העם וגו' לטובה 3ויוצא משה את העם לרעה 4ותקרבון אלי כלכם. לטובה 5אז ישיר משה ובני ישראל לרעה 6ותשא כל העדה וגו' אמר ר' חייא בר (ל)אבא 7אבן השכימו השחיתו וכל השחתה שהיו עושין בהשכמה היו עושין אותה (ב)א"ר(ד) (מ)אבא בר אחא אין את יכול לעמוד על אופיא של אומה זו נתבעין לעגל ונותנין (א)נתבעין למשכן ונותנין. תנא ריב"ת הדא מתניתא 8ועשית כפורת זהב טהור יבא זהב של כפורת ויכפר על זהב של עגל ר' תני(נ) בשם רשב"ג שלש תרומות נאמרו בפ' זאת תרומת אדנים ותרומת שקלים ותרומת המשכן 9דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו' זו תרומת אדנים מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי זו תרומת שקלים 10וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זו תרומת המשכן תרומת המשכן למשכן [א]מה שירצו יעשו (ס) תרומת שקלים לקרבן מה שירצו יעשו כדי שיהא יד כולן שוה. תרומת אדנים לאדנים 11העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט. אמר רבי אבון אף בפרשה הזאת נאמר בה ג' תרומות 12מחצית השקל תרומה לה' יתן תרומת ה' לתת את תרומת ה': בט"ו בו קורין את המגילה בכרכים: (ג)לא (ע) כן אמר רבי חלבו ר"ה רב בשם ר"ח רבה (פ)הכל יוצאין בי"ד שהוא זמן קריאתה (א"ל) לא בא אלא ללמדך שכל המצות הנוהגו' באדר (צ)שני אינן נוהגות באדר ראשון (ד)ר' יוסה ור' אחא הוון יתבין א"ר יוכה לר' אחא [ב]לא מסתברא אלא לשעבר אבל (ק)לבא לא (ה)והא תני מקום שנהגו לקרותה שני ימים קורין אותה שני ימים א"ל אוף אנא סבר כן אמר רבי מנא ויאות אילו משקרייא בי"ד (ו)חוזר וקרייא בט"ו שמא אין שומעין לו אם את אומר כן נמצאת (ז)עוקר זמן כרכים בידך. תני(ר) רשב"ג אומר מצות הנוהגות באדר שני אינן נוהגות בראשון אחוץ מהספד ותענית שהן שוין בזה ובזה (ח)ר' בא רבי ירמיה בשם רב ר' סימון בשם ריב"ל הלכה כרשב"ג (ט)רב הונא רבה דצפורין אמר הנהיג ר"ח בציפורין כהדא דרשב"ג לא אמר אלא הנהיג (אבל) הא להלכה לא באבל לעני(ש) שטרות (י)[ג]כותבין אדר ראשון ואדר שני(ת) סתם ר"י אומר אדר ראשון סתם

סתם

תקלין חדתין

לא היו תורמין בפ"א משום שהרחוקים עדיין לא הביאו שקליהם וס"ל אין תורמין על העתיד לגבות ונמצא שהרחוקים לא יהיה להם חלק בתמידי צבור כל השנה לכן היו תורמים בג' פרקים הללו בפרוס הפסח משום הללו דקרובים ובפרוס החג מפני הרחוקים מאד כמו בני בבל שלא הספיקו להביא שקליהן עד קרוב לחג מפני שהבריזו וקשיא לר' חזקיה דמוכח דגם בני בבל איכם מבריזין אלא באחד באדר דלא"ה מבריזין מרחשו של חורף א"כ היו יכולים גם הם להביא בא' בניסן ולמה היה להם לתרום בג' פרקים בשנה: **כולה כאחת כו'.** כלומר כל השקלים היו צריכים להביא מכל המקומות בפ"א דהיינו בא' בניסן בכדי שיהיו כלולים כולם בלשכה דכיון דס"ל אין תורמין על העתיד לגבות. ואם הרחוקים לא היו מביאים בא' בניסן נמצא שלא היה להם חלק בתמידי צבור עד סמוך לחג והקרובים לא יהיה להם חלק מימות החג ואילך וזה לא מסתבר כלל אלא ודאי כל השקלים נאספו בפ"א ושפיר אוקים ר' חזקיה דבני בבל היו צריכים להשמיע מראשו של חורף בכדי שיהיה להם שהות להביא על א' בניסן: **כדי לעשות פומבי.** כדי לעשות פרסום לדבר דודאי אין החיוב לתרום בג' זמנים הללו אלא בניסן הוא תורמין על כל חדשי השנה ורבנן הוא דתיקנו לג' זמנים משום דג' זמנים הללו [illegible]

משנת אליהו

ונכנסת לי"ד א' ד"ה עם מסכה: **א"ל כולה כאחת היאה באה.** [illegible]

[illegible] על הפקודים ג"כ ותנן עשרים שנה דקאי אשקלים. אך גרמזו סדר ג' תרומות כמה דקפיד בכבוס המחללים ומה דלא קפיד ומאי דקפיד אלא ירבה ממחלים וכנ"ל ועיין בבבלי מגילה (גמ ב) ונרס"י ד"ה שקלים וד"ה שלא וד"ה לבד"ה: **הכל יולאין בי"ד שהוא וזמן קריאתה.** גם בני ע"ו שקראו בי"ד יולאין ולמה נקט במתני' ובט"ו בו קורין ולא תני עיקר הזמן שהכל יולאים בו אע"כ פ"ל למתני' דאין הכל יולאים בקריאת י"ד ולהכי פירש לה כהדי איך לאחריני למימר מה הגך דוקא בט"ו אף קריאת המגילה דוקא בט"ו וקשיא לר"ח: **א"ל לא בא כו'.** כלומר לעולם מתני' אתיא כר"ח דיולאין בי"ד והא דלא נקט אלא ט"ו משום שרלה להשמיענו דכל הדברים דחשיב במתני' שמתנן בט"ו באדר אין נוהגות רק באדר ב' ולהכי קדים ותני זמן קריאת המגילה בהדייהו לאורויי דכמו דקריאת המגילה דוקא באדר הב' כדתנן להדיא פ"ק דמגילה קראו את המגילה ונתעברה השנה קורין אותה באדר הב' אין בין כו' ודרים להו התם מקראי ה"נ כל הני דחשיב דוקא באדר הב' ומשום דהני אחריני עיקרן דוקא בט"ו להכי נקט זמן דט"ו למוייתהו בהדדי ובמגילה התם עיקר פרטן של הזמנים והכא אגב תני לה כנ"ל: **ה"נ לא מסתברא לשעבר אלא לבבא לא.** הא דלר"ח הכל יולאין כו' לא מסתבר דלאו לאשמועינן שאם קרא בי"ד ועבר יום ט"ו שלא בקריאתו בי"ד זה לא מסתבר כלל דא"כ מאי אתי לאשמועינן דמאי דהוה הוה אלא דאתי לאשמועינן דלהבא לא שאם קרא בי"ד ועדיין יום ט"ו לפניו נמי א"צ לקרות בט"ו שסבר ילא בי"ד שהוא זמן הקריאה. ופריך והא תני מקום שנהגו כו': **א"ל אף אנא סבר כן.** כר"ח וכדמסתבר לך ומ"מ ל"ק מברייתא ופתח דבריו ומפרש ר' מני ויאות דל"ק מברייתא לר"ח: **אילו בן ע"ו שקראה בי"ד ולא קראה כו'.** כלומר שעשה כן לכתחילה שקרא בי"ד ולא בט"ו שמא שומעין לו א"כ אתה עוקר זמן כרכים בידך ולכן ברייתא דמקום שנהגו לקרות שני ימים היינו מספק שמא הוא כרך ולריך לקרות בט"ו ואם כן אין נאמר שלכתחלה יקראו תמיד בי"ד ותעקר זמן כרכים משא"כ בההיא דהכל יולאין בי"ד היינו אם קרא פעם באקראי בי"ד שלא דבכה"ג לא מיעקר זמן כרכים: **מלות הנוהגות באדר הב'.** כגון כל הני דמתני' ומתנות לאביונים וסדר פרשיות: **שוין בזה כו'.** שבי"ד וט"ו שבאדר א' נמי אסורין בהספד ובתענית: **אבל הלכה לא.** וק"מ דהלכה דרשינן בפרקא ומנהגא בפרקא לא דרשינן אבל אורויי מורינן כדאמרינן בבבלי תענית כ"ו: **אבל לענין שטרות.** הרולה לכתוב בשטר אדר הראשון כותב בהדיא אדר הראשון אבל אם רלה לכתוב אדר השני כותב אדר סתמא. דהכי רבי מאיר דסבירא ליה דסתם אדר שני משמע ולא הראשון: **ר' יהודה אומר אדר ראשון סתם.** דס"ל דסתם אדר

מסורת הש"ם

א) מגלה, ב) נגהת, ג) כא, ד) עי' ספרי פרשת דברים ופ"ל פ' כ"א, ה) עי' מגילה כט ב, ו) עי' הגהות הגר"א ועיין פ"ק ועיין ברמב"ן פ' תשא (גליון הש"ס), ז) מגילה פ"ק הל"א וש"נ, ח) פ"ל הכל מודין, ט) השני טובנים, י) פ"ל לכנת, כ) מגילה ו ב, ל) נדרים פ"ח הל"ו ומגילה פ"א הלכה ה ובבלי נדרים סג א, מ) בפ"י הנוסחא אלא שכותבין אדר השני תניין ר"מ אדר השני כותבין תיי"ו ודיו.

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ב ממגילה הלכה יג טוש"ע או"ח סי' תרנו ס"ח:
ח ב טוש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ז וטוש"ע חושן משפט סימן מג:

נוסחת הבבלי

(א) הנקרא כו': (ב) א"ר ביבא כו': (ג) לא כדין אמר ר"ח ור"ה ורב: (ד) ר' יוסי ורבי אחא כי א"ל ר' יוסי לרבי אחא: (ה) והא תמני' מקום כו': (ו) וחוזר וקראה בט"ו: (ז) אתה עוקרת זמן: (ח) ר' ברכיה בשם רב ורב סימון כו': (ט) ר' תנא דציפורי אמר כו': (י) כותבין אדר הראשון (ואדר השני אלא שכותבין אדר הראשון) ראשון ואדר השני סתם דר"מ ר"י כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' נתבעין למשכן ונותנין וכימי ר' יוסי בר' אבינא היה מתניתא כצ"ל:

הגהות הגר"א

[א] נ"ל מה שירצו יביאו וכו' לקרבן מה שירצו יביאו אבל יד כולם שוה העשיר לא ירבה ממחצית תרומת אדנים לאדנים וכו' וגירסת הספרים מה שירצו יעשו הוא שבוש דהעשיה לא היה כפי רצונם רק ההבאה בכי תרומות הנ"ל: [ב] ה"ג לא מסתברא לשעבר אלא לבבא לא והא תני וכו' א"ר תני ראות אילו בן ע"ו שקראה בי"ד ולא קראה בט"ו שמא שומעין לו אם אמרת וכו'. וה"פ הא דאר"ח הכל יוצאין וכו' לא בא לאשמועי' שאם קרא בי"ד ועבר יום ט"ו שלא בקריאה י"ד דמאי קמ"ל מאי דהוה הוה אלא דאתא לאשמועינן דלהבא לא שאם קרא בי"ד ועדיין יום ט"ו לפניו נמי אין צריך לקרות בט"ו שסבר יצא בי"ד שהוא זמן קריאה. ופריך והא תני מקום שנהגו וכו'. אילו בן ע"ו שקראה בי"ד ולא קראה וכו' כלומר שעשה כן לכתחלה שקרא בי"ד ולא בט"ו שמא שומעין לו א"כ אתה עוקר זמן כרכי' בידך וברייתא אמרה דמקום שנהגו לקרות ב' ימים הייט מספק שמא הוא כרך וצריך לקרות בט"ו ואם כן אין נאמר שלכתחלה יקראו בי"ד תמיד ותעקר זמן כרכים אע"כ דלכתחלה אסו' לבן ע"ו לקרות בי"ד אבל בההיא דר"ח איירי דאם קרא פעם אחת באקראי בי"ד שלא דבכה"ג לא מיעקר זמן כרכי': [ג] כותבין אדר ראשון ואדר שני סתם ר"י אומר וכו' כצ"ל:

תורה אור השלם

1. וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב לַיְיָ: שמות לה כב

2. וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם וַיָּבִיאוּ אֶל אַהֲרֹן: שמות לב ג

3 וַיּוֹצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם לִקְרַאת הָאֱלֹהִים מִן הַמַּחֲנֶה וַיִּתְיַצְּבוּ בְּתַחְתִּית הָהָר: שמות יט יז

4. וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה בָּהּ וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָבֹא אֲלֵיהֶן: דברים א כב 5. אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: שמות טו א 6. וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא: במדבר יד א 7. אָמַרְתִּי אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי תִּקְחִי מוּסָר וְלֹא יִכָּרֵת מְעוֹנָהּ כֹּל אֲשֶׁר פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ אָכֵן הִשְׁכִּימוּ הִשְׁחִיתוּ כֹּל עֲלִילוֹתָם: צפניה פרק ג פסוק ז 8. וְעָשִׂיתָ כַפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכָּהּ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבָּהּ: שמות כה יז 9. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְּבֶנּוּ לִבּוֹ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי: שמות כה ב 10. וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת: שמות כה ג 11. הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשָּׁקֶל לָתֵת אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם: שמות ל טו 12. זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיְיָ: כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת יְיָ: שמות ל יג, יד